

Библиография

1. Баллестрем, К. Власть и мораль (основная проблема политической этики) / К. Баллестрем // Философские науки. – 1991. – №8.
2. Бакштановский, В.И. Прикладная этика: опыт университетского словаря / В.И. Бакштановский, Ю.В. Согомонов. – Тюмень, 2001.
3. Бакштановский В.И. Политическая этика: дух соперничества и сотрудничества / В.И. Бакштановский, Ю.В. Согомонов // Философские науки. – 1991. – №12.
4. Бакштановский, В.И. Прикладная этика: опыт университетского словаря / В.И. Бакштановский, Ю.В. Согомонов. – Тюмень, 2001.
5. Введение в политологию : словарь-справочник / под ред. В.П. Пугачева. – М., 1996.
6. Гаджиев, К.С. Этика и политика / К.С. Каджиев // МЭ и МО. – 1992. – №3.
7. Дубко, Е.Л. Политическая этика : учебник для вузов/ Е.Л. Дубко. – М., 2005.
8. Кант, И. Трактаты о вечном мире / И. Кант. – М., 1963.
9. Капустин, Б.Г. Этика политики в условиях загнивания общества / Б.Г. Капустин // Этика успеха. – Тюмень ; Москва, 1994. – Вып. 2.
10. Панарин, А.С. Политология : учебник / А.С. Панарин. – М., 2003.
11. Политология : энциклопедический словарь. – М., 1993.
12. Сутор, Б. Политическая этика / Б. Сутор // Полис. – 1993. – №1.
13. “SUPĂRAȚI CĂ LE ARĂTĂM AVERILE”, EDITIE SPECIALA 27.03.2013, Jurnal tv, <http://jurnaltv.md/#suparati-ca-le-aratam-averile-7851992>
14. Закон о Высшем совете магистратуры республики молдова № 947 – XIII от 19.07.1996 года (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, № 64, ст. 641 от 03.10.1996). <http://constitutions.ru/archives/5659>

ÎNCĂ ODATA DESPRE ADEVĂR

(O scurtă retrospectivă istorică)

Varzari Gheorghe dr. conf.univ.

Cuvinte cheie:

Profesiune, ramificațiunile Carpaților, vis împlinit, dinastia Mușatinilor, Hatmănia Ucrainei, Țara Edisan, Stepa Nogai.

În ziarul “Românul” din 6 august 1867 B.P.Hasdeu dînd o replică românească instituirii regimului dualist menționa următoarea profesiune...

“Moldova, Transilvania, Muntenia nu există pe fața Pământului; exista o singură Românie cu un picior în Dunare și cu altul pe ramificațiunile cele mai departate ale Carpaților, exista un singur corp și un singur suflet.”

Aceste cuvinte nu sunt o simplă rostire, ea reprezintă expresia unei retrăiri și simțiri colective, formulată de unul dintre spiritele cele mai alese ale colectivității românești.

Din nefericire, unitatea – atât de puternic ancorată în spiritualitatea românească – nu și-a putut găsi normalitatea legitimă decât într-o scurtă perioadă a istoriei noastre naționale. Visul împlinit în 1918 s-a destrămat din nou, sub urgia destinului, în anul 1940.

Astăzi, trăim, iarăși, drama acestui destin bleșemat și vitrig. Istoria noastră este o istorie a nedreptății și suferinței.

Înțelegând această dramă și nedreptate vom accentua faptul că dreptul unei națiuni îl cunoaștem-el nu se discută; el se afirmă.

Iată că aici se cuvine să vorbim despre un adevăr destul de bine mascat deoarece sofisticările ne erau prin surprindere și nimeni nu se încumeta să ne dezvăluie adevărul misterios despre așa numitul spațiu transnistrean care are o istorie destul de contradictorie.

După cum se știe un mare număr de români s-au așezat în stînga Nistrului unde au trait aici încă din perioada stăpînirii pecenegocumane și mongole, când practic nu existau hotare între numeroase etnii ce compuneau aceste imperii de tip Asiatic. Alții au emigrat mai tîrziu, ca urmare a “Spargerii” și pustiirii unor sate în special moldovenești fie din motive fiscale, fie din cauza invaziilor, a secetelor și a epidemiilor. Pe de altă parte este cunoscut faptul că, în Evul Mediu, principii practicau o politică de colonizare prin care elementele etnice străine din țară primeau unele privilegii atunci cînd se stabileau în alte tinuturi.

Astăzi nu este un secret faptul că după întemeierea statului Moldova (feud.) hotarele țării au devenit mai puțin libere și totuși fenomenul pribegirii a continuat, dovadă fiind și fixarea în tratatele încheiate cu Polonia a clauzei care prevedea înapoarea fugarilor robi, țărani sau chiar boeri.

Acest lucru se practica deoarece pe de o parte și de alta a Nistrului au existat interferențe etnice care de altfel caracterizează teritoriile limitrofe ale acestei țări, încă din vremea lui Petru Mușatinul (1374-1391) acest rîu s-a impus ca hotar. și aceasta pentru că așa cum arată Mihai Eminescu, în timp ce alte popoare...sau îndreptat în calea lor istorică după constelații luminoase de stepe poporul român a fost calăuzit de rîuri.

Și într-adevăr aproape toate izvoarele direct sau indirect arată că Nistru era rîul care delimita țara Mușatinilor de regatul polonez. Lăsînd în umbră multe evenimente istorice din secolul XVIII vom menționa faptul că la 1792 Moldova ajunge pentru prima dată vecina cu Imperiul răsărit, și că această apă a Nistrului constituie linia de demarcare dintre cele două țări.

Da, adevarul se descoase greu si totuși, noi avem dreptul la replici de tipul: E cunoscut faptul unor dovezi conform carora, începînd din dreptul localității Soroca malul stîng al Nistrului mult timp sa aflat sub jurisdicție moldovenească însă dupa moartea lui Stefan cel Mare pe timpul lui Petru Rareș adică dupa 1538 polonezii au interzis așezarea străinilor în țara Maiestații sale. Ni s-ar părea că această interdicere a oprit întrucîtva migrația românilor spre stînga Nistrului, și totuși n-a fost sa fie deoarece multi români chiar din Transilvania au continuat să colonizeze aceste meleaguri.

În 1681 hatmania Ucrainei de pe malul drept al Niprului a fost dată de catre Sultan, domnului moldovean Gheorghe Duca cu condiția colonizării acestei regiuni. În anii care au urmat aici au fost strămutate elemente militare căzăcești, moldoveni-barbati, femei și copii - care au pus bazele unor așezări românești.

Nu vom trece cu vederea nici faptul ca încă prin secolul XVI teritoriul dintre Nipru și Nistru facea parte din Lituania, dar cum acestea nu-i ajungea Lituanieni pentru a umplea uriasul spatiu dintre Marea Baltica și Marea Neagra ei incuviinteaza stramutarea moldovenilor din țara de peste Nistru. Pe atunci ucrainenii locuiau pe Don și la cotiturile Niprului.

În secolele următoare partea de mai jos de Dubasari se numea țara Edisan fiind locuită de tătarii nogaiici care foloseau pășunile pline de verdeată, iar partea de sus se numea podolia și facea parte din Polonia. Toți calatorii care traverseau acest spatiu pînă la 1792 mărturisesc de localități moldovenești și tatarești si nici un sat rusesc sau ucrainesc.

Ceia ce se strecoară din cînd în cînd în cronicile vechi este faptul ca satele din acest spațiu sistematic erau arse de către cazacii care soseau de dincolo de pragurile Niprului.

Dupa 1791, dupa retragerea tătarilor în Grimcia, moldovenii rasufla mai ușor.

Pentru noi este mai necesar și mai clar dorința de a cunoaște și prezenta adevarul despre transnistria dupa anul 1792 dar nu fără a menționa faptul că rușii au sosit la Nipru în 1740 apoi în 1774 ajung la Bug astfel Rusia și Moldova devin vecine adică au “frontieră” comună dacă se poate astfel concluziona. Începînd cu 1792 situația din acest spațiu cere o atenție deosebită din partea istoricilor români din Basarabia.

Din acest an începe colonizarea stepii Nogai dintre Don și Nipru, apoi spre 1793 este colonizată stepa Edisan adică pămînturile dintre Bug și Nistru, apoi dupa 1812 este colonizată și stepa Bugeacului dintre Nistru și Prut. Aici se aduc ruși, ucraineni, nemți, bulgari care primesc cîte 40-50ha de fiecare familie, iar pe moldoveni îi îndeamnă sa se stramute în Crimeia, Caucaz, Siberia unde își întemeiază sate.

După 1812 se începe un proces activ de deznaționalizare a populației dintre Nistru și Prut. Numarul etniilor străine crește iar numărul populației autohtone se micșorează considerabil.

Cît privește populația din stînga Nistrului ea pîna la 1924 se afla în componența Rusiei dar odata cu constituirea la 12 octombrie 1924 a RASSM devine parte componentă a RSSU dar ca republică autonomă. Drept că atunci în Republica Autonomă intrau 11 raioane: Ananiev, Balta, Bîrzula, Codăma, Ocna roșie, Camenca, Rămnița, Dubăsari, Grigoriopol, Slobozia, și Tiraspolul de unde după anexarea Basarabiei la Transnistria se începe transnistriizarea basarabiei, deoarece la 2 august 1940 la Moscova ni sa creat RSSM. Capitala se muta la Chișinău fapt care ne dovedește că Basarabia adică spațiul dintre Nistru și Prut este zmul din trupul României și alipit la Transnistria și nicidecum invers. Această situație ne face să cugetăm corect și să pronunțăm adevarul: După 1792 necăfînd la mișcările destul de sofisticate din partea Rusiei apoi a Uniunii Sovietice Transnistria n-a fost parte componentă a Moldovei iar situația dintre anii 1940-1991 a fost pur simplu o situație cînd datorita regimului totalitar cu apucături antinaționale, antiomane, au fost atit de bine antrenate în rîndul populației autohtone încît pe conștiința lor s-a scris apasat în graphia cirilică și sa vorbit într-o limbă străina neamului românesc. După 1991-1992 și în special după evenimentele tragice de pe Nistru, Transnistria creandu-și așa numita Republica Trasnistreană Moldovenească, susținută permanent de Federația Rusă se îndepărtează ideologic, economic și politic de Basarabia, astfel se crează o situație critică în acest spațiu. Este puțin a spune critică ci chiar periculoasă, deoarece noi nu avem de aface cu Transnistria ci cu cel mai puternic, și mai imprevizibil stat din Sud-Estul Europei care denumirea și-a schimbat dar naravul ba. Acest adevar trebuie spus cu voce tare și conducerea de vîrf să nu se prezinte ca niste struți africani deoarece ne pîndește un pericol unde se va încerca a doua transistriizare a Basarabiei. Să fim vigilenți și sa nu nimerim din nou în capcana care ne pîndește. Să ne aducem aminte de testamentul înaintașilor nostri, sa nu ne perdem verticalitatea neamului, sa spunem ce gîndim. Dorim sa devenim adevarați europeni cu drepturi depline în Uniunea Europeana.

Referințe bibliografice

1. Constantin C. Gurescu, Dinu C. Gurescu: Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri... București, editura Albatros.
2. Ion Nistor: Istoria Basarabiei. Chișinău, Cartea Moldoveneasca 1991.
3. Universitatea "Stefan cel Mare" Suceava: "Codrul Cosminului". Fundație culturală a Bucovinei 1995.
4. Mihai Iacobescu: Din istoria Bucobinei. Editura Academiei Române. București 1993.

5. Emil Cernea, Emil Molcuț: Istoria statului și dreptului Românesc. București 1996.
6. Vasile Vasilos: Istoria Românilor antică și medievală. Chisinau 2002.

IMPERATIVUL MORAL AL EXISTENȚEI ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

Ion Vangheli,
dr. conf. univ., UTM

Evoluția omenirii de la începuturi până în zilele noastre a fost însoțită de creșterea rolului factorilor subiectivi, prin aceștea din urmă având în vedere diverse aspecte și nivele de influență a conștiinței asupra dezvoltării sociale. De la o epocă la alta rolul major trecea de la una din ele la alta: de la mituri și obiceiuri la religie, de la religie la știință și tehnică și nanotehnologii, nefiind în genere „stînse” influențele celorlalte. Epoca modernă și îndeosebi secolul XX și cel care-a început actualizează ca niciodată rolul factorului moral ca dominantă călăuzitoare a oricărei activități sociale pozitive și absolut necesare. Aceste teze generale intenționez să le desfășor și concretizez în cele ce urmează.

Fără a intra în careva dezbateri privind existența ca noțiune filosofică voi specifica din start că în materialul de față va fi vorba de forma ei socială, care înseamnă nu altceva decât procesul real al activității vitale a oamenilor, procesul de reproducere a vieții lor în toată complexitatea ei. Este evident că pe parcursul istoriei această existență a cunoscut atât urcușuri cât și coborâri condiționate de diferite cauze uneori obiective iar alteori subiective. Sunt de părerea că pe acest parcurs poate fi observată tendința de sporire/creștere a celor subiective, adică a celor generate de nivelul de conștiință a actorilor sociali, fie asta a cercului restrîns de la guvernarea unor sau altor state, sau al claselor, păturilor sau categoriilor sociale care constituiau societățile respective. În cele ce urmează ne vom referi la interacțiunea dintre diverse forme ale conștiinței cu anumite aspecte ale existenței umane în epoca contemporană.

Vom începe cu componenta științifică a conștiinței sociale. Este știut că odată cu lărgirea orizontului de cunoștințe omul/omenirea dispune de enorme posibilități pentru a-și asigura un trai și un nivel de viață mai bun. Dacă să ne referim la știință, să-i facem o mică retrospectivă vom constata că ea a parcurs în mersul istoriei o cale lungă și spectaculoasă. De la o etapă la alta ea a reacționat la imperativele timpului în diferite moduri, importanța ei fiind înțeleasă încă din antichitate.

Știința s-a impus îndeosebi în epoca modernă odată cu instalarea capitalismului timpuriu, cu acapararea inițială de capital, cu stabilirea economiei